
Broedvogelmonitoring Meijendel 1998

J.P. Oppentocht

Vogelwerkgroep Meijendel

Brasemsloot 5, 2724 EL Zoetermeer.

Secretariaat werkgroep:

Waalddorperweg 54, 2597 JC Den Haag.

De Werkgroep

In dit jaar werd het 40 jarige bestaan van de vogeltellingen in het duin gevierd (1958-1997). De DZH bood de werkgroepleden, ook oud-leden, een zeer verzorgde excursie aan naar Texel. In december vond een feestelijke bijeenkomst plaats in het Museon, waarbij de heer Jonker, directeur van het Drinkwaterbedrijf Zuid-Holland, de vogelwerkgroep een cadeau overhandigde.

Diverse sprekers, o.a. de heer E. Wanders van Vogelbescherming Nederland en de heer H. Sierdsema van Sovon, onderstreepten in hun toespraken het belang van langdurige vogeltellingen.

Enkele kranten in de Haagse regio schreven over de vogelwerkgroep. Een artikel in nummer 33 van Holland's Duinen belichtte de geschiedenis van 40 jaar vogeltellen in Meijendel.

Het aantal actieve leden van de werkgroep bleef gelijk (25).

Het overlijden van Harry Wanders wordt als een groot verlies door de werkgroep ervaren. Harry was sinds kort buitengewoon lid van de werkgroep na vele jaren actieve deelname. In de twee vorige nummers van dit tijdschrift (nr. 33 en 34) is een overzicht gegeven van zijn verdiensten voor het duin; tevens is daarin een In Memoriam verschenen.

Inventarisatie

Er werden evenveel kavels geïnventariseerd als in het voorgaande jaar, nl. 30.

Kavel 8 kon helaas niet geteld worden, kavel 52 daarentegen wel. Dit kavel werd in 1996 voor het laatst geteld.

In tabel 2 staan de resultaten van de 30 getelde kavels. Er zijn 29 kavels die zowel in 1997 als in 1998 geteld werden. Van deze kavels kunnen dus de jaarlijkse broedresultaten vergeleken worden.

Het betreft de kavels 1A, 1B, 3, 4/5, 6, 7, 10/12/76, 12A, 13S, 13, 14, 15, 16, 17A, 17B, 43, 45, 51, 53, 54A, 55, 62, 65, 71, 72, 73, 74, 75, 83.

In fig. 1 is de ligging van de geïnventariseerde kavels aangegeven.

In tabel 3 worden de broedresultaten van 1998 vergeleken met 1997 in de 29 kavels.

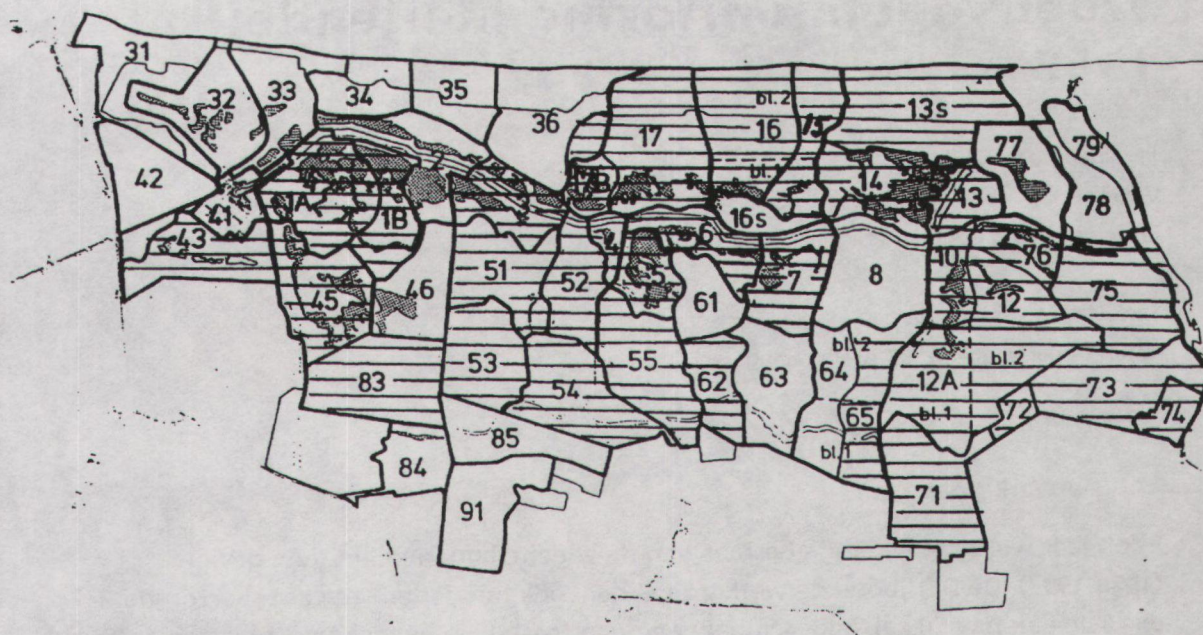

Fig.1. Geïntervieweerde kavels in 1998.

Tabel 1 geeft een overzicht van welke waarnemers welke kavels inventariseerden. In een apart hoofdstuk wordt nagegaan welke veranderingen de avifauna in de kavels 13S, 13 en 14 onderging door de regeneratie van pan 26.

Tabel 4 geeft de verschillen aan die optraden na de regeneratie van pan 26.

Tabel 1. Onderzochte kavels in 1998 met bijbehorende waarnemer(s).

Kavel	Waarnemer	Kavel	Waarnemer
1A	L.J. Snellink	43	L. v. Dam
1B	C. Fonhof	45	C. Fonhof en L. v. Dam
3	G. Rozeboom	51	B. Jacobs
4/5	J.W. Hooijmans	52	J. Noordhuizen
6	F.C. Hooijmans	53	W.J. Kooy
7	P. Berkepeis	54	W.J. Kooy
10/12/76	W. Calame	55	J. Noordhuizen
12A	R. Cuperus en T. Verstrael	62	J. Bosland
13.	F.C. Hooijmans	65	N.E. Kösters
13S	A.A. Dijkstra	71	P. Berkepeis
14	F.C. Hooijmans	72	A. Remeus
15/16	J.P. Oppentocht	73	A. Remeus
17A	W.S. Hooijmans	74	A. Remeus
17B	G.F. Wilmink en H. Wilmink-de Wijs	75	J. Westgeest
		83	J.J. van As

De resultaten in 1998

Vooraf voor de waarnemers die alleen in de weekeinden konden inventariseren, waren de weersomstandigheden slecht. Alleen in de eerste helft van mei was sprake van goed weer. In de overige waarnemingperiodes was regen de spelbreker. Enkele waarnemers rapporteerden dan ook mislukte inventarisatieronden of gaven aan dat zij door weersomstandigheden soorten misten.

Over het algemeen was 1998 een jaar zonder grote verrassingen. Enkele soorten liepen nog de schade in van de strenge winters 1995/1997.

De eendensoorten komen steeds slechter voor de dag. Al enkele jaren is er een geleidelijk daling. Dit jaar lijkt een uitzondering voor de Tafelend.

Tabel 3 geeft een forse stijging van bijna 30% aan, die geheel is toe te schrijven aan kavel 14. Hier wordt nader over bericht in het gedeelte over de regeneratie.

Een andere opvallende toename werd bij de Grauwe Gans vastgesteld. Deze soort broedt sinds 1996 in het duin. In kavel 1A en omgeving was sprake van een concentratie. In kavel 1A werden enkele malen 10 paar waargenomen. Ook nesten en jongen werden gezien. Het aantal was niet zo hoog als verwacht kon worden. Het broedsucces lijkt vooralsnog niet groot, zoals ook bij Bergeenden in het duin het geval is.

Van de Scholekster werd nog maar 1 territoriumhoudend paar gezien. Deze soort is de laatste jaren teruggelopen. Op het strand zaten voorheen buiten de zomermaanden altijd wel Scholeksters. Ook hier verschijnen ze nu minder.

De Wulp daarentegen steeg van 1 naar 3 territoria. Omdat zowel kavel 74 als kavel 75 een territorium toebedeeld kregen, is het niet onmogelijk dat hier sprake is van een dubbeltelling, zodat het reëler is te spreken van 2 paar Wulpen in het duin.

De roofvogelstand handhaaft zich op een verheugend niveau. Bij de Buizerd zal nog wel sprake zijn van dubbeltellingen, maar de cijfers spreken voor zich.

De nachtegalenpopulatie is in opgaande lijn. Deze soort is al vele jaren op een constant hoog niveau, maar lijkt nu toch nog verder te stijgen, zij het geleidelijk.

De verklaring hiervoor werd gezocht in het toegenomen aantal in de zeereep. Nog kort geleden waren ze in delen van de zeereep niet te horen. De toename in dit gebied is waarschijnlijk veroorzaakt door verstruiking. Het blijkt echter dat ook in de landzijde-kavels een lichte stijging van het aantal Nachtegalen vastgesteld werd.

Aan de stijging van het aantal Grasmussen lijkt nu een eind te zijn gekomen. Het vorige jaar is voorlopig topjaar.

In tabel 2 komen 93 soorten voor (excl. Soepeend) tegen 94 in het voorgaand jaar. Het aantal territoria in de 29 te vergelijken kavels steeg van 6794 naar 6964, een stijging van 2,5%.

Tabel 2 Broedterritoria in 1998

Kavelnummer:	1A	1B	3	4/5	6	7	10,12+76	12A	13S
Aantal bezoeken:	8	10	8	10	10	8	12	10	6
Bijzonderheden:									
Dodaars	2	0		4	5	7	6	2	
Fuut	4	4	3	3	3	1	8	0	
Geoorde fuut		0		2	1	1			
Aalscholver									
Knobbelzwaan	0	1	2	1		1	2		
Grauwe gans	10	2	1	1			1		
Nijlgans	1	0	1	2		1	1		
Bergeend		1	1	1			1		
Krakeend	2	1	1	1		2	12		
Wintertaling				1					
Wilde eend	4	3	4	4	3	3	10	1	
Soepeend	1	1					1		
Slobeend	0	1		1			1		
Krooneend									
Tafeleend	4	1	3	7	4	2	10		
Kuifeend	11	6	4	13	1	3	24		
Havik		1					0	1	
Sperwer				0					
Buizerd				0			0	1	
Torenvalk	1		1	1			1	1	
Boomvalk	1		1						
Fazant	1	2	2	0	1	2	6	7	1
Waterral	1	1			1			1	
Waterhoen	3	4		1	3	6	2		
Meerkoet	17	16	11	21	9	8	42	3	
Scholekster									
Kleine plevier									
Kievit							0		
Houtsnip									
Wulp							1		
Tureluur									
Stormmeeuw				1			1		
Holenduif									
Houtduif	2	4	8	5	6	7	15	17	1
Tortelduif	5	1	1		1	1		1	
Koekoek	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Bosuil			1	1		1			
Groene specht	1			1	1	1	1	1	
Grote bonte specht	1	1	2	2	1	1	1	2	
Boomleeuwerik								2	
Boerenwaluw									
Boompieper	1	1		0			6	9	
Graspieper							2		3
Witte kwikstaart							1		
Winterkoning	21	6	10	6	10	12	11	8	3
Heggenmus	20	14	27	10	11	19	32	28	42
Roodborst	3	3	4	2	5	12	3	10	
Nachtegaal	19	16	14	7	9	17	16	31	16
Blauwborst				0			1		
Gekr. roodstaart	3	1		1	1	6	3	20	
Roodborsttapuit			1				7	4	4

Kavelnummer:	1A	1B	3	4/5	6	7	10,12+76	12A	13S
Tapuit							0		
Merel	9	12	11	6	6	13	11	15	1
Zanglijster	4	0					1	2	
Grote lijster									
Sprinhaanrietzanger	5	0	5	2	2	1	7	5	2
Rietzanger	1	1	3	2					
Bosrietzanger		1		2	2		3		
Kleine karekiet	32	31	38	16	27	9	20	5	
Spotvogel									
Braamsluiper	6	6	5	2	2	5	7	6	3
Grasmus	20	23	21	14	13	18	41	32	32
Tuinfluit	5	4	4	2	3		2	5	
Zwartkop	9	4	4	5	4	8	8	11	1
Fluiter									
Tjiftjaf	31	17	22	12	19	14	22	27	3
Fitis	46	51	37	33	24	25	47	100	24
Goudhaantje	0								
Vuurgoudhaantje									
Grauwe vliegenvanger									
Staartmees	2	2	1	3	3	2	6	2	
Glanskop						3		3	
Matkop			1						
Kuifmees									
Zwarte mees									
Pimpelmees	8	5	4	5	6	10	12	12	
Koolmees	7	4	7	12	10	17	17	26	7
Boomklever									
Boomkruiper							2		
Wielewaal		1		1	1				
Vlaamse gaai	1	3	2	2	3	4	2	4	1
Ekster	0		1	3	2	2	5	4	2
Kauw				3	1		10	8	
Zwarte kraai	2	2	4	2	3	4	2	8	2
Spreeuw	1	0		2			0		
Huismus									
Ringmus									
Vink	1	2				1	0	4	
Groenling		1					0		
Sijs									
Kneu	0	2	1	2			9	6	2
Kruisbek									
Goudvink	5	5	4		1	1	7	4	
Rietgors	10	8	7	1	5	2	10	1	1
Totaal	346	279	287	234	215	255	482	442	152

0 = soort wel waargenomen; geen broedterritoria.

Tabel 2 Broedterritoria in 1998

Kavelnummer:	13	14	15	16+	17A	17B	43	45	51	52	53
Aantal bezoeken:	10	10	11	11	10	10	9	10	8	7	8
Bijzonderheden:											
Dodaars		1	1	1	4	2		3			
Fuut		1		1	3	3		3			
Geoorde fuut				2	4						
Aalscholver								153			
Knobbelzwaan		1			1			1			
Gauwe gans					1			0			
Nijlgans		1			1		0	0			
Bergeend		1			2						
Krakeend		1		2	3			5			
Wintertaling					0						
Wilde eend		1	1	3	4	3	1	5			
Soepeend					0			2			
Slobeend				1	0			0			
Krooneend					1						
Tafeleend		29	1	2	18	3		3			
Kuifeend		10	2	3	7		0	20			
Havik										0	
Sperwer											1
Buizerd							0	1	0	0	
Torenvalk								0			
Boomvalk											
Fazant		1	1	1	1	2	5	2	12	4	4
Waterral				1	1						
Waterhoen		2		1	3						
Meerkoet		6	1	7	13	12	3	26			
Scholkster							0				
Kleine plevier		1									
Kievit		1	1	2	1						
Houtsnip											1
Wulp											
Tureluur											
Stormmeeuw		1	2	2	2	1					
Holenduif							1			0	4
Houtduif	2	6	3	5	8	7	11	4	5	15	13
Tortelduif			1	2	2			1	1		2
Koekoek	1	1		1	2	2	2	2	0	1	1
Bosuil									3	1	2
Groene specht							3	1	2	3	1
Grote bonte specht							3	2	5	2	7
Boomleeuwerik											
Boerenwaluw									2		
Boompieper									1	1	1
Graspieper		1	3	4	6	1		0			
Witte kwikstaart					0						
Winterkoning		6	3	4	9	1	12	8	8	3	14
Heggenmus	7	10	15	17	25	16	12	21	7	8	8
Roodborst			1		7	1	15	15	14		
Nachtegaal	2	8	7	8	16	11	19	12	9	11	7
Blauwborst	1	1	1	3	5	2					

Kavelnummer:	13	14	15	16+	17A	17B	43	45	51	52	53
Gekraagde roodstaart				1			4		8	4	8
Roodborsttapuit	2		2	3	4	2		1			
Tapuit					0						
Merel	2	3	2	2	6	4	23	18	11	9	13
Zanglijster							2			1	3
Grote lijster											
Sprinhaanrietzanger	1	1	2	1	1	4		3	1	1	
Rietzanger		4		2				1			
Bosrietzanger		3	1		2	1	1				
Kleine karekiet	1	23	14	16	23	26	10	12	0		
Grote karekiet											
Spotvogel											
Braamsluiper	1	2	1	3	2	1	2	4	2	1	1
Grasmus	7	9	13	21	27	22	21	36	11	14	13
Tuinfluit	2	3	1	2	4		4	3	2	0	4
Zwartkop		3		2	3		11	4	8	12	8
Fluiter											2
Tjiftjaf	3	7	3	5	12	9	22	13	23	22	16
Fitis	8	17	10	18	50	29	59	50	37	33	14
Goudhaantje										0	1
Vuurgoudhaantje										0	
Grauwe vliegenvanger											
Staartmees		2	1	1	2	1	3	3	2	1	
Glanskop							1		3	4	6
Matkop											
Kuifmees											
Zwarte mees											
Pimpelmees	1	1	1	1	2		8	5	17	13	12
Koolmees		2	1	1	4	2	11	6	29	28	20
Boomklever											3
Boomkruiper									9	4	8
Wielewaal	1						1			0	
Vlaamse gaai		3	1		2		2	0	2	3	2
Ekster	1	2	1	2	3	1	2	1	5	1	2
Kauw	1	2					4		58	9	39
Zwarte kraai	2	3	1	1	4	3	2	3	4	3	2
Spreeuw							1		9	15	15
Huisemus									1		
Ringmus							1				1
Vink	1						1	1	3	4	4
Groenling											1
Sijs										1	
Kneu	1	1	4	3	10	3	2	1			1
Kruisbek											
Goudvink		2	2	2	2		4	3	1		3
Rietgors		5	3	3	6	6	1	5			
Totaal	48	189	107	163	313	180	282	449	316	247	282

0 = soort wel waargenomen; geen broedterritoria.

Tabel 2 Broedterritoria in 1998

Kavelnummer:	54a	55	62	65	71	72	73	74	75	83	totaal 1998
Aantal bezoeken:	7	7	7	6	9	11	11	11	16	9	280
Bijzonderheden:											
Dodaars									1	3	42
Fuut									2		39
Geoorde fuut											10
Aalscholver											153
Knobbelzwaan											10
Grauwe gans											16
Nijlgans					1						9
Bergeend							1				8
Krakeend								1	1		32
Wintertaling											1
Wilde eend					2			16	1	1	70
Soepeend									1		6
Slobeend											4
Krooneend											1
Tafeleend										1	88
Kuifeend								3	3	2	112
Havik						1			1		4
Sperwer											1
Buizerd	1		1				1		1		6
Torenvalk							2		1		8
Boomvalk			1								3
Fazant	3	4	1	3	2		4		4		76
Waterral											6
Waterhoen					2			2	1	2	32
Meerkoet					1				3	3	202
Scholekster								1			1
Kleine plevier											1
Kievit								6			11
Houtsnip					1						2
Wulp								1	1		3
Tureluur								1			1
Stormmeeuw											10
Holenduif	1				2	1					9
Houtduif	11	9	33	6	7	6	18		6	1	241
Tortelduif	1		1								21
Koekoek			3	2		1	3		1	1	41
Bosuil	1	1			1						12
Groene specht	1	3	2	3	3	1	2		2		33
Grote bonte specht	5	2	3	1	3	2	2		1	1	50
Boomleeuwerik					2						4
Boerenwaluw											2
Boompieper	1	1				6	6	1	6	2	43
Graspieper										1	21
Witte kwikstaart											1
Winterkoning	10	4	5	4	11	3	7	1	5	9	214
Heggenmus	6	7	4	5	19	1	31	1	11	10	444
Roodborst	12	15	17	4	15	7	9		4	4	182
Nachtegaal	9	18	7	5	21	1	31	1	14	11	373

Kavelnummer:	54a	55	62	65	71	72	73	74	75	83	totaal 1998
Blauwborst											14
Gekraagde roodstaart	7	8	7	7	7	8	1		7	4	116
Roodborsttapuit					6		5		5	3	49
Tapuit					1				1		2
Merel	18	7	7	5	14	2	7	1	5	5	248
Zanglijster	1	1			4						19
Grote lijster	1										1
Sprinhaanrietzanger		1					3		3	2	53
Rietzanger											14
Bosrietzanger							4		1		21
Kleine karekiet									2	5	310
Grote karekiet											0
Spotvogel									1		1
Braamsluiper	2	0	1		2		5		3	5	80
Grasmus	10	18	6	6	13		64	1	27	25	578
Tuinfluit	3	4	2	1	1	1	4		1	3	70
Zwartkop	3	10	9	4	6	1	7		2	4	151
Fluiter	2										4
Tjiftjaf	16	24	20	6	8	15	36	1	16	18	462
Fitis	12	51	32	16	20	4	63	1	45	32	988
Goudhaantje											1
Vuurgoudhaantje						1					1
Grauwe vliegenvanger	1										1
Staartmees	1	2			1		4			1	46
Glanskop	4	4	2		2	1	1		2	2	38
Matkop											1
Kuifmees						1					1
Zwarte mees	1					1					2
Pimpelmees	14	15	5	4	9	2	6		7	1	186
Koolmees	22	24	28	9	19	7	14		17	8	359
Boomklever	2				1						6
Boomkruiper	7	2		1	1						34
Wielewaal			1							1	7
Vlaamse gaai	2	3	4	2	4	2	5		4	1	64
Ekster	3	2	4	3	2		4		3		61
Kauw	16	14		4	2						171
Zwarte kraai	2	2	1	1	2	2	4		3	1	75
Spreeuw	16	1		8	2			1			71
Huismus											1
Ringmus											2
Vink	4	5	4	2	1	7	1		2		48
Groenling											2
Sijs						1					2
Kneu		0	1				9		6	1	65
Kruisbek						1					1
Goudvink	1	0	1						2		50
Rietgors										1	75
Totaal	233	262	213	112	221	87	364	40	236	175	7211

0 = soort wel waargenomen; geen broedterritoria.

Tabel 3 Vergelijkend overzicht resultaten 1998 versus 1997 in dezelfde 29 kavels: 1A, 1B, 3, 4/5, 6, 7, 10/12/76, 12A, 13S, 13, 14, 15, 16, 17A, 17B, 43, 45, 51, 53, 54A, 55, 62, 65, 71, 72, 73, 74, 75, 83.

	Resultaten 1997	Resultaten 1998	Toe-/afname 1998 t.o.v. 1997 in aantallen	Toe-/afname 1998 t.o.v. 1997 in procenten
Dodaars	36	42	6	16,7%
Fuut	39	39	0	0,0%
Geoorde fuut	14	10	-4	-28,6%
Aalscholver	125	153	28	22,4%
Knobbelzwaan	8	10	2	25,0%
Grauwe gans	7	16	9	128,6%
Nijlgans	9	9	0	0,0%
Bergeend	12	8	-4	-33,3%
Krakeend	46	32	-14	-30,4%
Wintertaling	1	1	0	0,0%
Wilde eend	88	70	-18	-20,5%
Soepeend	6	6	0	0,0%
Slobeend	4	4	0	0,0%
Krooneend	0	1	1	
Tafeleend	68	88	20	29,4%
Kuifeend	134	112	-22	-16,4%
Havik	1	4	3	300,0%
Sperwer	2	1	-1	-50,0%
Buizerd	9	6	-3	-33,3%
Torenvalk	4	8	4	100,0%
Boomvalk	4	3	-1	-25,0%
Fazant	69	72	3	4,3%
Waterral	3	6	3	100,0%
Waterhoen	34	32	-2	-5,9%
Meerkoet	201	202	1	0,5%
Scholekster	4	1	-3	-75,0%
Kleine plevier	4	1	-3	-75,0%
Kievit	12	11	-1	-8,3%
Houtsnip	2	2	0	0,0%
Wulp	1	3	2	200,0%
Tureluur	1	1	0	0,0%
Stormmeeuw	7	10	3	42,9%
Holenduif	8	9	1	12,5%
Houtduif	249	226	-23	-9,2%
Turkse tortel	1	0	-1	-100,0%
Tortelduif	30	21	-9	-30,0%
Koekoek	41	40	-1	-2,4%
Bosuil	11	11	0	0,0%
Groene specht	29	30	1	3,4%
Grote bonte specht	36	48	12	33,3%
Boomleeuwerik	2	4	2	100,0%
Boerenwaluw	3	2	-1	-33,3%
Boompieper	37	42	5	13,5%
Graspieper	23	21	-2	-8,7%
Witte kwikstaart	2	1	-1	-50,0%
Winterkoning	116	211	95	81,9%
Heggenmus	433	436	3	0,7%
Roodborst	155	167	12	7,7%
Nachtegaal	338	362	24	7,1%
Blauwborst	13	14	1	7,7%
Gekraagde roodstaart	107	112	5	4,7%

vervolg	Resultaten 1997	Resultaten 1998	Toe-/afname 1998 t.o.v. 1997 in aantallen	Toe-/afname 1998 t.o.v. 1997 in procenten
Roodborsttapuit	28	49	21	75,0%
Tapuit	2	2	0	0,0%
Merel	209	239	30	14,4%
Kramsvogel	1	0	-1	-100,0%
Zanglijster	14	18	4	28,6%
Grote lijster	0	1	1	
Sprinhaanrietzanger	41	52	11	26,8%
Rietzanger	17	14	-3	-17,6%
Bosrietzanger	24	21	-3	-12,5%
Kleine karekiet	352	310	-42	-11,9%
Grote karekiet	1	0	-1	-100,0%
Spotvogel	2	1	-1	-50,0%
Braamsluiper	72	79	7	9,7%
Grasmus	612	564	-48	-7,8%
Tuinfluit	67	70	3	4,5%
Zwartkop	120	139	19	15,8%
Fluiter	3	4	1	33,3%
Tjiftjaf	328	440	112	34,1%
Fitis	977	955	-22	-2,3%
Goudhaantje	2	1	-1	-50,0%
Vuurgoudhaantje	0	1	1	
Gauwe vliegenvanger	3	1	-2	-66,7%
Baardmannetje	1	0	-1	-100,0%
Staartmees	52	45	-7	-13,5%
Glanskop	44	34	-10	-22,7%
Matkop	5	1	-4	-80,0%
Kuifmees	3	1	-2	-66,7%
Zwarte mees	2	2	0	0,0%
Pimpelmees	181	173	-8	-4,4%
Koolmees	355	331	-24	-6,8%
Boomklever	5	6	1	20,0%
Boomkruiper	38	30	-8	-21,1%
Wielewaal	5	7	2	40,0%
Vlaamse gaai	63	61	-2	-3,2%
Ekster	90	60	-30	-33,3%
Kauw	127	162	35	27,6%
Zwarte kraai	61	72	11	18,0%
Spreeuw	53	56	3	5,7%
Huismus	1	1	0	0,0%
Ringmus	1	2	1	100,0%
Vink	43	44	1	2,3%
Groenling	5	2	-3	-60,0%
Putter	1	0	-1	-100,0%
Sijs	0	1	1	
Kneu	66	65	-1	-1,5%
Barmsijs	1	0	-1	-100,0%
Kruisbek	0	1	1	
Goudvink	47	50	3	6,4%
Rietgors	80	75	-5	-6,3%
Totaal	6794	6964	170	2,5%

Verdwenen soorten

De volgende vogelsoorten kwamen in 1998 niet meer voor in het onderzochte deel van het gebied: Turkse Tortel, Grote Karekiet, Baardmannetje, Putter en Barmsijs. Alle zijn het zeldzame of onregelmatige broedvogels in het duin.

Verschenen soorten

In kavel 17 werd een territorium van een Krooneend vastgesteld (volgens BMP-norm). In mei tot half juni werd een ♂ regelmatig in dit kavel gezien. Verder in juni in kavel 4/5.

Balts met Tafeleenden werd waargenomen op 9 mei. Op 25 maart werd in kavel 1B een Krooneend ♂ samen met een ♀ Tafeleend gezien. Vermoedelijk zijn alle waarnemingen aan hetzelfde individu gedaan. Dit mogelijk (gemengde) broedgeval werd voorafgegaan door één geval in 1989 in kavel 45, in 1987 één in kavel 6 en in 1983 het eerste broedgeval in kavel 2. Ook in 1987 ging het om een gemengd paar Krooneend ♂ x Tafeleend ♀.

De soort wordt de laatste paar jaren geregeld waargenomen in het duin vóór en na de broedtijd, soms een kleine groep (tot 12 exx).

Sinds 1942 broedend in Nederland (Avifauna Nederland, deel 1).

De Grote Lijster was aanwezig in kavel 54. Ook in 1996 kwam deze daar voor.

Het Vuurgoudhaantje dat in kavel 72 een territorium had, is een nieuwe broedsoort voor Meijendel. Vóór en na de broedtijd is deze soort vaker te zien. Wel is het Vuurgoudhaantje algemeen als broedvogel in het oosten en zuiden van het land. In Nederland als broedvogel vanaf 1928 (Avifauna Nederland, deel 1).

Een Sijs was eveneens in kavel 72 te vinden. Dit is het derde broedgeval in dit kavel en in het duin. De vorige jaren van aanwezigheid waren 1986 en 1989.

In kavel 72 was een Kruisbek weer eens territoriumhoudend. Eerdere gevallen waren er in 1983, 1989 en in 1993 (3). Steeds in dezelfde kavels 72/73.

Ontwikkeling broedvogelaantal in geregenereerd gebied

Van september 1997 t/m maart 1998 is in pan 26 gewerkt aan de herinrichting van het landschap van pan 26. Delen van de kavels 13, 13S, 14 en 15 waren hierbij betrokken.

Allereerst werden de plassen drooggelegd, vervolgens werden op sommige plaatsen struiken gerooid, en toen konden de graafmachines aan het werk.

In enkele maanden ontstond een heel ander landschap. Een grote, grillig gevormde zandvlakte met flinke hoogteverschillen kwam tot stand. De puttenserie voor de waterwinning werd verwijderd. De voedselrijke bovenlaag werd afgevoerd.

De oppervlakte van de plassen in kavel 14 verminderde met zeker de helft, alleen langs de Ganzenhoekweg bleef een plassengebied. Hier en daar werd de plas nog wat uitgediept, wat ook gebeurde met delen van de plas in kavel 15.

Moerasachtige gedeelten en rietzomen werden gespaard.

Dit laatste kavel onderging verder niet veel verandering.

Begin april kwam het water weer terug.

Voor een uitvoerig overzicht van de veranderingen wordt verwezen naar het artikel van Harrie van der Hagen in nummer 31 van dit blad (nov. '97).

Na de terugkeer van het water in de plassen ontstonden in de zandvlakten op de laagste plekken kwelwaterplassen. in diepte variërend al naar gelang de hoeveelheid neerslag.

Het zijn de kernen van de toekomstige vochtige duinvalleien.

Deze veranderingen beïnvloedden een deel van de vogelstand, vooral de soorten die aan een nat of vochtig milieu zijn gebonden. Maar ook voor vogels die in het struikgewas nestelen verminderde de vestigingsmogelijkheid enigszins, al bleven grote delen gespaard, zoals Rijnland in kavel 13S en het gebied langs de plassen/ Ganzenhoekweg in kavel 14.

In de broedresultaten van '98 komt weinig verschil voor met 1997 voor soorten als Heggemus, Winterkoning en Tjiftjaf. Zij volgden min of meer de trend in de andere kavels (Tabellen 3,4 en 5). Bij de Fitis daarentegen is een grote daling opgetreden. Vooral in kavel 13S is sprake van een groot verschil. De waarnemer in kavel 13S kwam door omstandigheden slechts aan 6 bezoeken toe, maar tot en met 9 mei is het aantal bezoeken normaal. Voor een soort als de Fitis zal de leemte na 9 mei toch niet zoveel uitmaken.

Uit tabel 2 blijkt het totaal verlies van 22 territoria van de soort in 29 kavels (incl. 13, 13S en 14). Het verlies in deze 3 kavels alleen al is 26 territoria.

In 1998 is de Fitis in het duin dus in het algemeen stabiel gebleven en komt het verlies volledig voor rekening van de 3 kavels in het regeneratiegebied.

Een minder overtuigend voorbeeld is te vinden bij de Grasmus. In de drie deels omgebouwde kavels daalde het aantal territoria met 8 (14%). In 29 kavels tezamen was het verlies bijna 8% (tabel 3).

Tabel 4 geeft een indruk van de gevolgen van de regeneratie voor de vogels. Het is een keuze uit de soorten waarbij veranderingen verwacht konden worden en ook bij voorkeur uit de soorten die in flinke aantallen voorkomen.

Het meest kwetsbaar blijkt een aantal soorten van het natte/vochtige milieu. Een toevallige waarneming kenschetst de in het voorjaar van '98 ontstane situatie.

Een waarnemer (A. Remeus) trof op 8 maart een luid zingende Blauwborst aan (vroege datum) in het geregenereerde gebied van kavel 13S op de plek waar al vanaf 1988 (eerste broedjaar) bijna elk jaar een territorium van deze soort te vinden was.

Nu was er slechts zand en enkele half vergane duindoorns. Over plaatstrouw gesproken!

Een paar Futen in kavel 14 werd niet verwacht omdat er geen vis meer in de plassen kon zitten. Toch was een paar ruim drie weken in mei aanwezig, soms baltsend.

Volgens Sovonnormen levert dat een territorium op. Van voedselvluchten werd niets gezien. Aangenomen moet worden dat (water)insecten, kikkers en kikker- en paddenvisjes de voedselbron vormden. In de literatuur wordt dit soort voedsel voor de Fuut ook genoemd, doch het voornaamste voedsel is vis (Bauer 1966). De Dodaars bleef gelijk in aantal in kavel 14, deze soort leeft juist wel hoofdzakelijk van de eerst genoemde prooien en soms van visjes.

Enkele eendensoorten in het voorheen zo waterrijke kavel 14 kwamen minder voor. Duidelijk is dat bij de Wilde Eend en de Krakeend. Daarentegen bleef het aantal Kuifeendterritoria ongeveer gelijk (tabel 4). Raadselachtig is de grote stijging van de Tafeleend, zodanig zelfs dat dit kavel verantwoordelijk is voor een stijging van 30% in 29 kavels (tabel 3). En dat terwijl er sprake was van een neerwaartse trend in de afgelopen jaren (tabel 5). In kavel 14 werden vanaf 10 mei aantallen boven de 12 geteld (dus één maand na de waterinlaat), oplopend tot 29 op 6 juni. De ♂♂ en/of paren worden geteld zoals de BMP-methode aangeeft en dat resulteert dit jaar in dat grote aantal. Naar de reden van dit grote aantal in die plas blijft het raden. Er zijn drie mogelijke verklaringen:

1. Het wateroppervlak verminderde abrupt tot de helft. Er is een verdichting opgetreden, uitgaande van plaatstrouweffect. Voorheen is echter nooit zo'n groot aantalesignaleerd in dit kavel in de broedtijd.
2. Het is een overzomeringsplaats geweest, die wat later een plek voor een ruisociëteit werd. Echter na 6 juni werd geen telling van de Tafeleenden aldaar gedaan. Voor de rui is juni niet te vroeg, deze begint bij ♂♂ begin juni (kleine veertjes). Begin juli zet de rui van grote veren in, dan zijn ruiconcentraties gewoner.
3. De laatste mogelijkheid is wat we het 'nieuwe-plas-effect' zouden kunnen noemen, of misschien het 'post-droogleggingseffect'. Grondelende eenden waren in dit kavel nauwelijks meer aanwezig (tabel 4), wel de duikeenden: in dit geval de Tafel- en Kuifeend.

De Tafeleend is voornamelijk een planteneter, maar dierlijk voedsel wordt niet versmaad. Allerlei waterinsecten, ook kikkervisjes en allerlei larvensoorten worden verorberd (Bauer 3, 1969/1992). Waterplanten kunnen er in zo'n korte tijd na het inlaten van water niet massaal geweest zijn, misschien wel veel graszaden en andere zaden die in de opgedroogde plassen terecht kwamen en die pas na het inlaten van water weer voor de eenden beschikbaar kwamen.

Deze derde mogelijkheid lijkt het meest waarschijnlijk, temeer daar de Kuifeenden in dat gebied op peil bleven, een soort die overwegend dierlijk voedsel tot zich neemt. De tafeleendenconcentratie kan dus verklaard worden door het voedselaanbod. Er tegen pleit dat Tafeleenden, die toch in de regel meer plantaardig voedsel verorberen, juist in een plantarme plas gaan zitten en niet in een andere plas waar wel waterplanten zijn. Of zijn de waterplanten in die plassen niet van de gewenste soort of kwaliteit? Of niet voldoende aanwezig?

Parallel aan de onder 3 geopperde mogelijkheid is een ontwikkeling in de plas van kavel 15. Spoedig na de terugkeer van het water kwam een paar Dodaarzen broeden. Het is lang geleden dat die soort hier broedde. Echt bijzonder was, dat Kuifeenden een broedsel groot brachten. Begin juli werd de eerste familie gezien, eind juli een tweede. De tijd dat hier jonge Kuifeenden opgroeiden ligt waarschijnlijk vóór 1985.

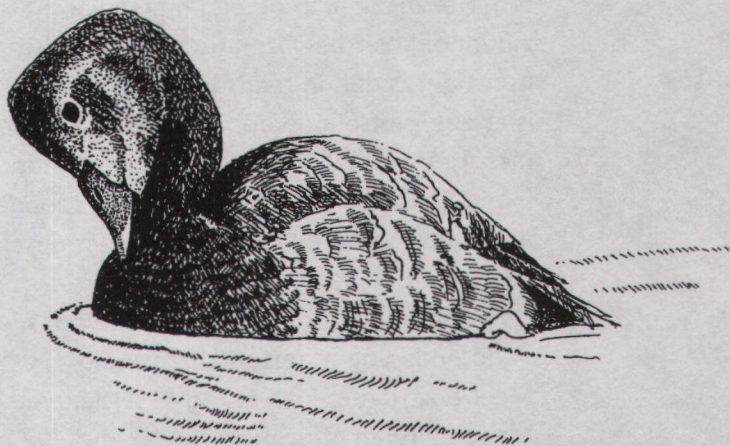
Tabel 4 Vergelijking van de broedresultaten van een aantal soorten in geregenereerd gebied.
De totalen van de kavels 13S, 13 en 14 zijn vermeld.

	Resultaten 1997	Resultaten 1998	Toe-/afname 1998 t.o.v. 1997 in aantallen	Toe-/afname 1998 t.o.v. 1997 in procenten
Fuut	4	1	-3	-75,0%
Krakeend	16	1	-15	-93,8%
Wilde eend	14	1	-13	-92,9%
Soepeend	2	0	-2	-100,0%
Slobeend	3	0	-3	-100,0%
Tafeleend	9	29	20	222,2%
Kuifeend	9	10	1	11,1%
Waterhoen	7	2	-5	-71,4%
Meerkoet	25	6	-19	-76,0%
Winterkoning	5	9	4	80,0%
Heggenmus	56	59	3	5,4%
Nachtegaal	29	26	-3	-10,3%
Roodborsttapuit	2	6	4	200,0%
Rietzanger	9	4	-5	-55,6%
Bosrietzanger	7	3	-4	-57,1%
Kleine karekiet	64	24	-40	-62,5%
Grasmus	56	48	-8	-14,3%
Tjiftjaf	12	13	1	8,3%
Fitis	75	49	-26	-34,7%
Rietgors	11	6	-5	-45,5%

Tafeleend ♀

Gedrag onmiddellijk na paring.
Kop 'verkramp't naar beneden wijzend.
Neklachterkop 'opgezwollen'.
Lichaamsas maakt hoek met zwemrichting.
Meijndel 25 april 1987.

F. van der Meer

Tabel 5 Ontwikkeling broedterritoria 1995 t/m 1998 in 28 kavels* van de in tabel 4 genoemde soorten.

	Resultaten 1995	Resultaten 1996	Resultaten 1997	Resultaten 1998
Fuut	39	35	32	36
Krakeend	49	39	44	27
Wilde eend	84	90	82	65
Soepeend	6	6	6	4
Slobeend	16	13	4	4
Tafeleend	83	76	65	85
Kuifeend	136	140	118	92
Waterhoen	55	52	34	32
Meerkoet	250	219	181	176
Winterkoning	373	71	112	203
Heggenmus	378	375	418	415
Nachtegaal	220	166	155	166
Roodborsttapuit	27	35	26	48
Rietzanger	16	14	15	13
Kleine karekiet	409	380	343	298
Grasmus	467	532	594	528
Tjiftjaf	280	254	319	427
Fitis	1103	980	945	905
Rietgors	82	73	74	70

* het betreft de kavels 1A, 1B, 3, 4/5, 6, 7, 10/12/76, 12A, 13S, 13, 14, 15, 16, 17A, 17B, 43, 45, 51, 53, 54a, 55, 62, 65, 71, 72, 73, 74, 75, 83.

Het is al langer uit het vogelonderzoek in de duinen bekend dat na het graven van nieuwe plassen en na de drooglegging van plassen (schoonmaak en technische redenen) een gunstige situatie ontstaat voor Dodaarzen en eendensoorten. Het bleek al in de beginjaren van het onderzoek (1958-1960). Kortom, er zijn nogal wat bewijzen dat de voedselsituatie in jonge of verjongde plassen gunstiger is dan in reeds lang bestaande. Komt dit omdat er geen vis in zit? Of is er een plotselinge opbloei van waterinsecten en/of plankton? We weten het niet. Het zou aardig zijn als dit eens onderzocht kon worden.

Eigenlijk is er bij de nu uitgevoerde regeneratie een kans blijven liggen. Een antwoord op de bovengenoemde vragen kan misschien leiden tot een aangepast beleid.

Overigens lijkt het gunstige effect voor nieuwe/ vernieuwde plassen op genoemde vogelsoorten kortstondig, d.w.z. 1 à 2 seizoenen.

Meer adstruatie: Jaarverslag 1959; Jaarverslag 1990 (ook in Meijndel

Mededelingen aflevering 23 van april '92 over de regeneratie van pan 13)

Voorts in Holland's Duinen nr. 32 (mei '98) blz. 59.

De nieuw ontstane situatie werd benut door een Kleine Plevier en een Kievit, soorten die hier niet eerder waren.

In kavel 14 konden de vogels van het riet zich toch redelijk goed handhaven. Een deel van de aan de voormalige plasranden broedende vogels is uitgeweken naar het nabijgelegen natte gedeelte met rietzomen. In kavel 13S was dat niet mogelijk. Slechts 1 Rietgors handhaafde zich.

Tabel 5 geeft de populatiegrootte weer van de in tabel 4 voorkomende vogels gedurende de laatste 4 jaar. De trend van deze soorten elders in de duinen, is medebepalend voor uitspraken over toe- of afname in het geregenereerde gebied.

Bijzondere waarnemingen tijdens het broedseizoen (1 maart–1 september).

- Op 17 juni was een Roodhalsfuut in prachtkleed in kavel 4/5.
- Een Purperreiger vloog op 29 maart over kavel 1A.
- Op 1 mei vlogen 2 Zwarte Ooievaars over kavel 1B.
- In kavel 2 waren 2 ♂♂ en 1 ♀ Zomertaling op 29 maart.
- Een Witkopeend was op 16 juni in kavel 83, een week later was een baltsend paar in de Starrevaartplas bij Leidschendam. Waarschijnlijk ontsnapte vogels.
- Op 14 maart was een groep van 19 Grauwe Ganzen in het duin.
- Op 22 april waren twee Zwarte Zwanen in kavel 4/5.
- Van een Wespendif kwamen drie meldingen: op 19 april over 73, op 4 juni over 17 en op 16 augustus over 73.
- Op 14 mei een Blauwe Kiekendief ♀ over kavel 17.
- De Visarend werd 4 maal op voorjaars trek gezien en wel op 22 april in kavel 45/46, op 1 mei in kavel 2, op 9 mei over 13S en op 13 mei over kavel 17.
- Een Bontbekplevier liep op 22 mei in de zandvlakte van kavel 14.
- Regenwulpen werden in april enkele malen overvliegend gezien (gehoord). Twee stuks foerageerden in kavel 74 op 13 juli.
- Witgatjes op doortrek waren op 19 juli in kavel 17 (5 exx). Op 22 juli werden 37 overvliegende Witgatjes geteld, terwijl in de kavels 14 en 16 een dertigtal verbleef.
- Op 8 mei waren 14 Oeverlopers in kavel 4/5 te vinden. Op 11 mei was na 22 uur zingende trek van tientallen exx.
- Een Bonte Strandloper in prachtkleed was op 19 mei in kavel 14.
- Op 9 augustus werden ca 1400 Kleine Mantelmeeuwen in kavel 14 geteld.
- Een Reuzenster kwam op 8 augustus over kavel 74.
- Een IJsvogel verbleef op 26 juni in kavel 4/5 en op 30 augustus vloog 1 ex. over kavel 74.
- Een Zwarte Specht vloog op 11 april over 73.
- Een Strandleeuwerik vloog over kavel 14 op 19 april.
- Een Oeverpieper kwam over 13S op 29 maart.
- Een Noordse Gele Kwikstaart werd op 17 mei gezien over kavel 74.
- Beflijsters waren er geregeld van 1 april – 28 april. Op 19 april 10 stuks in 13S.
- Een late waarneming (1 ex.) op 15 mei.

- Het Paapje werd alleen gemeld op 15 mei uit kavel 17A en op 31 augustus in hetzelfde kavel.
- Al op 6 april was er een Nachtegaal in kavel 16, een dag later ook in 43.
- Op 29 maart en 1 april werd een Zwarte Roodstaart gezien in resp. 13S en 17B.
- Een Wielewaal werd geregeld gehoord bij de ingang van Waalsdorp (kavel 82, niet in het onderzoek).
- Op 22 juli werd een Bonte Kraai overvliegend gezien (ongewone datum).
- Op 14 maart werd een Appelvink boven kavel 73 signaleerd.

Errata in Verslag 1997.

In tabel 2 is het aantal Heggenmussen in kavel 13S niet weergegeven. Het waren er 35.

In dezelfde tabel staat op blz. 19 een Roodmus in kavel 15. Deze soort moet verwijderd worden. Totaaltellingen werden niet beïnvloed.

Tenslotte

De tabellen bij dit verslag werden weer gemaakt door Caroline Fonhof. Zij voert al jaren het secretariaat van de werkgroep.

Van de zijde van het Natuurbedrijf van de DZH ondervond de werkgroep alle steun. Veel dank aan al deze medewerkers.

Literatuur

Berg, A.B. van den (1999) Avifauna van Nederland deel 1. GMB Uitgeverij, Haarlem.

Bauer en Glutz von Blotzheim (1, 1966/2 Aufl. 1987 en 3, 1969/2 Aufl.1992.)

Handbuch de Vögel Mitteleuropas. Akadem.Verlagsgesellschaft, Frankfurt a. Main.

Dijk, A.J. van (1996) Broedvogels inventariseren in proefvakken. (Handleiding Broedvogel Monitoring Project) Sovon, Beek-Ubbergen.

Vogelpopulatieonderzoek Meijendel, Jaarverslagen 1958-1985. Archief Vogelwerkgroep.

Vogelwerkgroep Meijendel, Jaarverslagen 1986-1997. Vogelwerkgroep Meijendel, 's-Gravenhage.